

zbytečně rychlý zánik. Vedle rozboru sociokulturního významu stezek se tu pojednává i o vlivu stezek na utváření krajiny, o jejich členění, o vztahu stezek k znamením na cestě. Autor si pozorně všímá také vnímání přírody člověkem, duši krajiny. Velkou část knihy věnuje vývoji stezek od neolitu až po konec devatenáctého století. Jako příklady jsou s využitím archeologických nálezů popsány nejdůležitější trasy střední Evropy i vlastního území Čech a Moravy. Závěr knihy je věnován terminologii a historii výzkumu starých stezek.

Knihy je prvním přírodovědně poučeným přehledem o přírodních predispozicích starých stezek, o jejich vytváření, členění, funkci a vlivu na život člověka a kultury. V doslovu se poukazuje na to, že na obsah knihy lze pohlížet také z hlediska potřeby poučené přistoupit k nápravě deformací a chyb v nynější kulturou poškozené přírodě a krajině.

J. Š.

Malé zamyšlení nad novou knihou

Josef Šmajš, Josef Krob: **Evoluční ontologie**. Vyдалa Masarykova univerzita Brno, 2003, 399 stran.

Evolucionismus patřil od druhé poloviny 19. století k inspiracím, které výrazně motivovaly celek duchovní kultury. Nesporně toto téma tvoří jeden ze základních stavebních kamenů moderní biologické teorie. Ovlivnilo však i ostatní oblasti myšlení včetně filozofie (např. F. Nietzscheho).

Prvotní nadšení epigonů filozofického evolucionismu poměrně záhy ochladlo díky nenaplněným univerzalistickým ambicím i jejich vesměs sociálně-darwinistickým koncům. Filozofická debata o evoluci se tak stala hlavně sférou standardních pŕetek mezi stoupeni a odpŕrci kreacionismu – ostatně i dnešní kritikové darwinismu v podstatě užívali stále stejných argumentů, jdoucích mimo rozvoj biologické teorie.

Dnes se však zdá, že právě evolucionistické téma může poskytnout dobré východisko pro řešení kardinální otáz-

ky další smysluplné existence filozofie samé. V konfrontaci s palčivými problémy současnosti (zejména s globální krizí prostředí) se totiž zdají být vyčerpány možnosti, rozvíjené v rámci moderních variant filozofování a ani „deregulační“ požadavek postmodernismu tu zřejmě východiskem není. Proto si právem zaslouží pozornost pokusy o nové fundamentální promyšlení filozofické problematiky, o budování evolučně inspirované ontologie.

Brněnský filozof J. Šmajš je dnes skutečným klasikem této linie myšlení. Po celé řadě dílčích i rozsáhlejších studií letos spolu s J. Krobem vydal klíčovou monografii, která završuje dosavadní úsilí o vytvoření zcela nového pohledu na ontologické otázky.

Jaká je tedy ona nová cesta ontologie? Především je kritickým vyrovnáním s některými paradoxy v postavení soudobé vědní i filozofické teorie. Její ambice jsou právě díky kritickému východisku zdánlivě skromné. Chce být výzvou k diskusi ve chvíli, kdy tradiční záchovné mechanismy lidské společnosti a kultury (politika, morálka, právo) postrádají odpovídající konceptuální základ v podobě věrohodné filozofické teorie světa jako celku. Filozofie současnosti má být i formulací pocitu odpovědnosti za svět. Měla by svět v pravém slova smyslu rehabilitovat, neboť jeho tradiční ryze antropické či sofistickovaně formalizované interpretace se přestávají osvědčovat v konfrontaci s reálným rizikem. Šmajšovi jde o změnu celé sociokulturní role filozofie. Ta by se i ve vlastním sebehodnocení měla zbavit neudržitelné a iluzorní pozice „královny věd“ a naplnit zdánlivě prostý požadavek – být především obecně srozumitelnou, a tedy i dostupnou reflexí skutečnosti. Jde o to nalézt východisko ze situace, kdy se filozofie vzdálila realitě, neboť byla inspirována jen potřebou vědění. Tato „útěšná“ filozofie sice uspokojí intelektuální nárok na eleganci teoretického výrazu, postrádá však smysl mimo sebe samé.

Paradoxem ovšem je, že soudobá krize souvisí právě s oblastí poznání, s její prakticistním aspektem. Věda je bez ohledu na filozofickou kritiku tím, co funguje a spoluutváří kulturu jako fenomén devastující svět. Problém tedy není v nedostatečném poznání a v chybě funkci „vědoteknický“. Krize,

naopak, pramení z úspěšnosti technické civilizace. Právě tomuto momentu nedokáže čelit ani postmoderna volající po toleranci, relativismu a uznávání alternativ. Ve sféře praxe se totiž osvědčuje tvrdá věda a její jednoznačné závěry.

Výchozím bodem Šmajšovy evolučně ontologické koncepce je tedy kritičnost. Proto zde nalezneme také požadavek radikálně nového definování kultury, které reviduje její původně ryze pozitivní hodnocení. Za základ kultury je v evoluční ontologii považována lidská ofenzivní adaptační strategie vůči světu. Zároveň je kultura sama svým vlastním úspěchem ohrožena. Právě v tom se Šmajšovo pojetí ostře liší od typické environmentalistické filozofie, zaměřené na ochranu přírody.

Z nového promyšlení ontologických otázek by měla vzejít cesta k transformaci kultury směrem ke koexistenci s mimolidským světem. Zmírnění opozice mezi kulturou a přírodou a nastolení jejich mírového soužití tu má být založeno na přeměně tradiční antropocentrické varianty ontologie, která veškerý smysl bytí převádí na smysl lidsky vymezený.

Je otázkou, nakolik lze tuto maximum naplnit, neboť sám cíl má podobu záchovy lidské kultury – skrze zachování životaschopné pozemské biosféry. Tato poznámka však úsilí obou autorů o novou dimenzi filozofování rozhodně nechce diskvalifikovat. Zcela nové tázání po původu soudobé krize a po podstatě lidské kultury je totiž zřejmě tím, co může pomoci filozofii nalézt východisko z nečasné útěšnosti. Text je tak na jednu stranu důstojným pokračováním snah o inovaci teorie, upadající do sterilní statickosti (zejména N. Hartmann, E. Bondy). Zároveň však výrazně překračuje horizont motivovaný jen intelektuální potřebou. Tato evolučně ontologická koncepce totiž může být východiskem našim současníkům i potomkům pro promyšlení i realizaci právě lidské odpovědnosti vůči světu.

Čtenáři ocení zejména nové vymezení problému přírody a kultury. Mimo zde uvedené výpovědi o vztahu mezi ontologií a fyzikou by nebylo bez zájmovosti pokusit se o podobnou reflexi také v případě biologie.

Petr Jemelka

Aquamedia

Medzinárodný internetový portál
pre oblasť
vodného hospodárstva a ochrany
životného prostredia (A, CZ, H, SR)

www.aquamedia.at

Novinky a zaujímavosti okolo vody

Aquamedia   **www.iura.sk** Banner

CONTACT | HOME | CREDITS

THE TOP-STORIES

10 Years IAWD & Danube Symposium 2003
The International Association of Waterworks in the Danube Catchment Area (IAWD) celebrates its ten-year anniversary this year! A good reason for organising a Danube Symposium on 25 November at the Vienna Town Hall. [more...]

Reconstruction of Water Management Junction of the Vihorlat Reservoir
 Between the years 1959 and 1968, in the East Slovakia Plane ("ESP"), large dams were built for protection against floods, drainage of internal waters, and accumulation of water for industry, irrigation, and power stations. The important role in regulating the water flow in the ESP system is played by the multi-purpose Vihorlat Dam (Zemplínska Širáva reservoir). [more...]

PPP Models in Urban Water Management
Public Private Partnerships have a future – if the appropriate model is chosen and the complex legal framework can be handled. [more...]

Calendar

- 9.9.2003 Sixth Water Information Summit 2003
- 5.10.2003 XI World Water Congress
- 14.10.2003 Developments in Corrosion Protection
- 21.10.2003 Filtech Europa 2003
- 4.11.2003 Symposium: Results Of the EU Funded Poseidon

More About

Water

Newsletter

www.aquamedia.at

v anglickom jazyku

(a jazyku krajiny prispievateľa – download)

Teraz online!

